

**Quickscan
Bouw kantorencomplex Laan van
Westroijen**

Ecologisch onderzoek naar beschermde natuurwaarden

10 februari 2011

Verantwoording

Titel	Quickscan Bouw kantorencomplex Laan van Westroijen
Opdrachtgever	Gemeente Tiel
Projectleider	Jasper Arntz
Auteur(s)	Carolien Wegstapel
Projectnummer	4725311
Aantal pagina's	42 (exclusief bijlagen)
Datum	10 februari 2011
Handtekening	Ontbreekt in verband met digitale versie. Dit rapport is aantoonbaar vrijgegeven.

Colofon

Tauw bv
afdeling Water
Australiëlaan 5
Postbus 3015
3502 GA Utrecht
Telefoon +31 30 28 24 82 4
Fax +31 30 28 89 48 4

Dit document is eigendom van de opdrachtgever en mag door hem worden gebruikt voor het doel waarvoor het is vervaardigd met inachtneming van de rechten die voortvloeien uit de wetgeving op het gebied van het intellectuele eigendom. De auteursrechten van dit document blijven berusten bij Tauw. Kwaliteit en verbetering van product en proces hebben bij Tauw hoge prioriteit. Tauw hanteert daartoe een managementsysteem dat is gecertificeerd dan wel geaccrediteerd volgens:

- NEN-EN-ISO 9001

Kenmerk R003-4725311CAW-ibs-V01-NL

Inhoud

Verantwoording en colofon	3
1 Inleiding.....	7
1.1 Inleiding, aanleiding en doel.....	7
1.2 Natuurbeschermingswetgeving	7
1.3 Methode	8
1.4 Belangrijke uitgangspunten	9
1.5 Leeswijzer	10
2 Locatie, ontwikkeling en aanwezige soorten.....	11
2.1 Huidige situatie	11
2.2 Beoogde ontwikkeling	14
2.3 Analyse aanwezige soorten	14
2.3.1 Flora	14
2.3.2 Zoogdieren	15
2.3.3 Vleermuizen	16
2.3.4 Vogels	17
2.3.5 Amfibieën	19
2.3.6 Reptielen	20
2.3.7 Vissen.....	20
2.3.8 Ongewervelden	21
2.4 Samenvatting aanwezige tabel 2- en 3-soorten	21
3 Toetsing Flora- en faunawet.....	23
3.1 Inleiding	23
3.2 Overzicht van effecten.....	23
3.3 Toetsing aanwezige soorten	24
3.3.1 Vleermuizen	24
3.3.2 Vogels	25
3.4 Conclusies toetsing Flora- en faunawet	26
4 Vleermuizeninventarisatie	29
4.1 Verwachte soorten	29
4.2 Verwachte functies	30
4.3 Werkwijze	30
4.4 Resultaten	31

4.5	Conclusies	32
5	Conclusies en aanbevelingen	35
6	Literatuur	39

Bijlage(n)

1. Overzichtskaart
2. Toelichting natuurbeschermingswet
3. Kaart van beoogde ontwikkeling

1 Inleiding

De gemeente Tiel is voornemens een kantorencomplex te bouwen aan de nog door te trekken Laan van Westroijen te Tiel. Dit hoofdstuk bevat achtergrondinformatie over de natuurbeschermingswetgeving die bij dit project relevant is, en de wijze van toetsing hieraan.

1.1 Inleiding, aanleiding en doel

Bij alle ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Reeds tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk gemaakt te worden of er (mogelijk) sprake is van effecten op beschermde natuurwaarden, of er voldoende mogelijkheden zijn om eventuele effecten te mitigeren of compenseren, en of hiervoor een ontheffing- of vergunningsplicht geldt.

In opdracht van de gemeente Tiel heeft Tauw onderzoek gedaan naar de consequenties van natuurwetgeving voor de bouw van het kantorencomplex. De omvang en aspecten van de beoogde ingreep zijn nader beschreven in hoofdstuk 2.

In deze rapportage wordt antwoord gegeven op de vragen:

- Welke natuurbeschermingswetgeving is van belang?
- In hoeverre is de beoogde ontwikkeling (mogelijk) strijdig met deze wetgeving?
- Welke consequenties zijn daar aan verbonden?
- Wat betekent dit voor de verdere planvorming en uitvoering?

1.2 Natuurbeschermingswetgeving

De huidige natuurbeschermingswetgeving kan worden onderverdeeld in soortbescherming en gebiedsbescherming.

Soortbescherming wordt gewaarborgd door de Flora- en faunawet. Deze wet beschermt inheemse dier- en plantensoorten waarbij onderscheid wordt gemaakt in verschillende beschermingscategorieën. Voor alle activiteiten met een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten is toetsing aan de Flora- en faunawet noodzakelijk.

Gebiedsbescherming wordt gewaarborgd door de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet beschermt Natura 2000-gebieden en Beschermde natuurmonumenten. Voor activiteiten met een mogelijk effect op deze gebieden is toetsing aan de Natuurbeschermingswet 1998 noodzakelijk.

Het plangebied grenzend aan de Grote Brugse Grintweg bevindt zich niet in een gebied dat is aangewezen als Natura 2000-gebied. Het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied (Uiterwaarden Waal) ligt op een afstand van circa 1 kilometer van het plangebied. Gezien de aard van de ingreep en de afstand tot het Natura 2000-gebied, worden negatieve effecten door externe werking op voorhand niet verwacht. Toetsing van de ingreep aan de Natuurbeschermingswet 1998 is hierdoor niet noodzakelijk.

De planologische bescherming van gebieden aangemerkt als *Ecologische Hoofdstructuur* vindt primair plaats bij ruimtelijke procedures en andere vergunningaanvragen. Het beoogde plangebied is gelegen in de provincie Gelderland. De afstand tot het meest nabij gelegen gebied dat deel uitmaakt van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) bedraagt circa 800 meter. Gezien de aard van de ingreep en de ligging van het plangebied ten opzichte van de EHS worden op voorhand geen negatieve effecten op de EHS verwacht. Toetsing aan het ruimtelijk kader van de EHS is hierdoor niet noodzakelijk.

Een overzichtskaart met de ligging van Natura 2000-gebieden en Ecologische Hoofdstructuur is weergegeven in bijlage 1.

Samenvattend is voor deze toetsing alleen het beschermingsregime voortkomend uit de **Flora- en faunawet** van toepassing. Een uitgebreide beschrijving met betrekking tot natuurbeschermingswetgeving is opgenomen in bijlage 2.

1.3 Methode

De mogelijke aanwezigheid van beschermde planten- en/of diersoorten is in eerste instantie bepaald aan de hand van de volgende gegevens.

- Een oriënterend veldbezoek op 19 augustus 2010
- Landelijke verspreidingsatlassen en -data
- Vrij beschikbare gegevens van het Natuurloket
- Gedragscode Flora- en Faunawet Gemeente Tiel [Taw, 2006]
- Natuurtoets en uitvoeringsplan Baggerwerkzaamheden Gemeente Tiel [De Jong & Van Gooswilligen, 2008]

Het oriënterende veldbezoek betreft geen volledige inventarisatie, maar is erop gericht te controleren in hoeverre soorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen of in hoeverre de locatie voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen.

Bij ecologische veldwerkzaamheden is een volledige garantie ten aanzien van de aanwezige soorten soms niet te geven. Door de inzet van ter zake kundige ecologen wordt onze onderzoekskwaliteit zoveel mogelijk gewaarborgd. Mede in dit kader is Tauw aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, een samenwerkingsverband van adviesbureaus die ecologisch advieswerk geven en ecologisch onderzoek verrichten, opgericht met als doel de kwaliteit van ecologische advisering te verbeteren.

Op basis van het oriënterende veldbezoek, habitateisen van soorten en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij het plangebied verwacht worden en/of aantoonbaar aanwezig zijn op basis van inventarisaties. De beoogde ingreep is vervolgens getoetst op deze selectie van soorten.

Ten aanzien van vigerend beleid, soortspecifieke informatie en andere gegevens is gebruik gemaakt van verschillende bronnen. Een totaaloverzicht van deze bronnen is opgenomen in hoofdstuk 5.

1.4 Belangrijke uitgangspunten

In 2008 is door Ecologisch Adviesbureau Mulder een quickscan uitgevoerd op het terrein rond de ijsbaanplas aan de Laan van Westroijen in Tiel. In deze quickscan is gekeken of de geplande herinrichting van het terrein problemen zou opleveren met vigerende natuurwetgeving. Tijdens het oriënterend veldbezoek in oktober 2008 zijn braakballen gevonden van de Kerkuil in het plangebied. Op basis hiervan werd een verblijfplaats van de Kerkuil in de schuur op het boeren erf mogelijk geacht. Ook kon naar aanleiding van het veldbezoek de aanwezigheid van broedlocaties van andere vogelsoorten en de aanwezigheid van verblijfplaatsen, foerageergebied en vliegroutes van vleermuizen niet worden uitgesloten. In de quickscan werd geconcludeerd dat er door de geplande werkzaamheden verstoring op zou kunnen treden van individuen van beschermde soorten of hun nesten, maar dat de verwachte impact van de ruimtelijke ingreep op beschermde soorten relatief laag zou zijn [Mulder, 2008].

Aanleiding voor onderliggende quickscan is een wijziging in vigerende natuurwetgeving van de Flora- en faunawet en een concretisering van de beoogde plannen. Dit heeft mogelijk gevolgen voor al dan niet aanwezige negatieve effecten op beschermde soorten en/of nestlocaties. Door de wijziging in de Flora- en faunawet hebben onder andere de nestlocaties van de Kerkuil (categorie 3) een jaarrond beschermde status gekregen.

Naast een oriënterend onderzoek naar de aanwezigheid van een nestlocatie van de Kerkuil wordt in onderliggende quickscan bovendien getracht om opnieuw een zo helder mogelijk beeld te krijgen van het gebied en van de mogelijk aanwezige (strik) beschermde soorten, om vervolgens een accurate inschatting te maken van eventuele negatieve effecten.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de huidige situatie van het plangebied beschreven en worden de beoogde ontwikkelingen besproken. Tevens wordt een selectie gemaakt van alle (strikt) beschermde soorten die zijn opgenomen in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet die mogelijk in het plangebied verwacht worden. In hoofdstuk 3 worden de effecten getoetst van de beoogde ontwikkelingen op de verwachte aanwezige soorten. In hoofdstuk 4 worden de resultaten vermeld van de uitgevoerde (onvolledige) vleermuizeninventarisaties in en rondom het plangebied. Hoofdstuk 5 geeft de conclusies en enkele aanbevelingen.

2 Locatie, ontwikkeling en aanwezige soorten

In dit hoofdstuk wordt een beschrijving gegeven van de huidige en toekomstige staat en gebruik van het plangebied en de verwachte beschermde soorten op basis van verspreidingsgegevens, oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel.

2.1 Huidige situatie

Om (globale) locaties aan te duiden wordt in de ecologie veel gebruik gemaakt van een raster van kilometerhokken, zogenaamde RD-coördinaten. Verspreidingsgegevens van dier- en plantensoorten worden veelal per kilometerhok gedocumenteerd. Het plangebied ligt in kilometerhok 158-434. Onderstaande figuur 2.1 geeft de ligging van het plangebied en kilometerhokken weer.



Figuur 2.1 Ligging van het plangebied met de projectgrenzen (globaal begrensd).

Het plangebied voor de bouw van het kantorencomplex wordt aan de noordkant begrensd door de nog door te trekken Laan van Westroijen, met ten noorden daarvan een geluidsscherm, met daarachter de Rijksweg (A15) en de Betuwelijn (Elst – Dordrecht). Aan de oostkant grenst het plangebied aan de Grote Brugse Grintweg en aan de zuidkant loopt de spoorlijn (Tiel – Nijmegen) met ten zuiden daarvan een groenstructuur en de woonwijken Bomenbuurt en Het Ooij. Ten westen van het plangebied ligt een grote, ondiepe waterpartij, die zomers dienst doet als visvijver en die in de winter als ijsbaan fungeert, met een klein houten gebouw van de Tielse ijsvereniging De Pinguïn en een grasveldje waar regelmatig paarden lopen. Ook staan er twee houten keten met daaromheen veel afval.

In het plangebied ligt een boerderij, bestaande uit een woonhuis met schuur, de overblijfselen van een ingestorte schuur, een kleine moestuin, een oude boomgaard, enkele dichtgegroeide sloten en een schapenwei. De boerderij heeft een oprit vanaf de Grote Brugse Grintweg. Direct langs de Grote Brugse Grintweg ligt aan de westkant een groenstructuur. Aan de oostkant van de Grote Brugse Grintweg ligt een bosschage dat wordt omsloten door de Rijksweg (A15), een kleine paardenwei en de spoorlijn (Tiel – Nijmegen).

In figuur 2.2 wordt een foto-impressie gegeven van (de omgeving van) het plangebied.



Figuur 2.2 Foto-impressie van het plangebied. *Linksboven*: Oprit naar de boerderij met rechts de schapenwei. *Rechtsboven*: De boomgaard, dichtgegroeide sloot en moestuin op het erf van de boerderij. *Middenlinks*: Het talud van de spoorlijn (Tiel – Nijmegen) aan de zuidzijde van het plangebied. *Middenrechts*: Achterzijde van de boerderij met op de voorgrond de restanten van de ingestorte schuur. *Linksonder*: De boomgaard met schapen. *Rechtsonder*: De schapenwei met daarlangs de dichtgegroeide sloot en op de achtergrond de groenstructuur die de waterpartij aan de oostzijde omringt.

2.2 Beoogde ontwikkeling

De beoogde ontwikkeling bestaat uit de bouw van een kantorencomplex. Het beoogde kantorencomplex komt te liggen aan de nog door te trekken Laan van Westroyen. In bijlage 3 is een kaart opgenomen van de beoogde ontwikkeling voor de nog door te trekken Laan van Westroijen en de toekomstige locatie voor het kantorencomplex (globaal begrensd). Het plangebied wordt heringericht, waarbij bestaande structuren (boerderij, boomgaard) worden verwijderd en een nieuw kantorencomplex wordt gerealiseerd. In het stadium van onderliggende quickscan zijn de precieze details qua planning en uitvoering van de beoogde ontwikkeling nog onbekend.

2.3 Analyse aanwezige soorten

In de Flora- en faunawet wordt onderscheid gemaakt in drie tabellen beschermde soorten: tabel 1-soorten (niet bedreigd), tabel 2-soorten (beschermde) en tabel 3-soorten (strikt beschermde). Voor tabel 1-soorten geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik. Deze soorten worden in dit rapport niet specifiek benoemd.

In deze paragraaf zijn de aanwezige door de Flora- en faunawet beschermde soorten geselecteerd. Uit de gegevens van het Natuurloket blijkt dat het gebied waarin het plangebied ligt met wisselende mate van volledigheid is onderzocht op het voorkomen van de verschillende soortgroepen uit de drie beschermingscategorieën. Op basis van verschillende literatuurbronnen is nader bekeken welke beschermde soorten in of in de omgeving van het plangebied voorkomen. Op basis van habitateisen, het oriënterend veldbezoek en deskundigenoordeel is een selectie gemaakt van de soorten die daadwerkelijk in of nabij het plangebied verwacht worden.

2.3.1 Flora

Het Natuurloket geeft aan dat kilometerhok 158-434 slecht is onderzocht op de aanwezigheid van (strikt) beschermde vaatplanten die zijn opgenomen in tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet.

Tijdens het oriënterend veldbezoek is een indruk verkregen van de aanwezige standplaatsen en is gekeken naar de aanwezige soorten (vaat)planten. De vegetatie in het plangebied bestaat onder andere uit grassoorten, aanwezig op de schapenwei en in de boomgaard, en in de sloten rondom de boomgaard en de schapenwei groeit water- en oevervegetatie (onder andere Watermunt, Grote egelskop, Kattenstaart en Grote waterweegbree). Verder is er in het plangebied zoomvegetatie bestaande uit bomen, struiken en kruiden aanwezig in de groenstructuren langs de kleine sloot die grenst aan de waterpartij.

De aanwezige vegetatie in het plangebied betreft algemene soorten. Er is geen geschikt biotoop aangetroffen voor (strikt) beschermde vaatplanten. Aanwezigheid van (strikt) beschermde vaatplanten in het plangebied is daarom uitgesloten.

2.3.2 Zoogdieren

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld in dit rapport (paragraaf 2.3.3). Het Natuurloket geeft aan dat kilometerhok 158-434 slecht is onderzocht op de aanwezigheid van (strikt) beschermde zoogdieren en dat er geen soorten zijn waargenomen die zijn opgenomen in tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet.

Het plangebied is geschikt voor algemene soorten zoogdieren, zoals Egel, Mol en Veldmuis, die bij de beoogde ontwikkeling niet beschermd zijn.

Op basis van het oriënterend veldbezoek kan aanwezigheid van strikt beschermde marterachtigen niet op voorhand worden uitgesloten. Tijdens het oriënterend veldbezoek zijn in het plangebied geen duidelijke sporen waargenomen. Wel werden er bij de restanten van de ingestorte schuur naast de boerderij uitwerpselen gevonden, mogelijk van een Boommarter, Steenmarter of een andere marterachtige (zie figuur 2.5).

Het plangebied en de omgeving zijn mogelijk geschikt als foerageergebied voor de Steenmarter door de aanwezigheid van "rommelhoekjes", struweel en halfopen terrein [Broekhuizen *et al.*, 1992]. Echter, op basis van verspreidingsgegevens [www.zoogdieratlas.nl; Tauw, 2006] kan aanwezigheid van de Steenmarter in het plangebied op voorhand *met zekerheid* worden uitgesloten.

Volgens de zoogdieratlas [www.zoogdieratlas.nl] is in de omgeving van Tiel van de relevante strikt beschermde soorten alleen de Boommarter aangetroffen. De Boommarter is in 2006 waargenomen aan de oostkant van Tiel, ter hoogte van de kruising van het Amsterdam-Rijnkanaal met de Rijksweg A15 [Achterberg, 2010]. Echter, in en rondom het plangebied is geen geschikt habitat aanwezig voor de Boommarter. De soort komt slechts voor in bosrijk gebied, bij voorkeur in grote (moeras)bossen. Boommarters hebben rustplaatsen in boomholten, konijnen-, vossen- of dassenholen, tussen boomwortels of onder takkenbossen en nesten bevinden zich in oude spechtenholten of inrottingsholten [www.zoogdiervereniging.nl]. Een territorium beslaat 400 ha (vrouwetje) tot 1100 ha (mannelijke) [www.werkgroepboommarter.nl]. De waarneming betreft dus hoogstwaarschijnlijk een verkeersslachtoffer van een jong rondzwervend exemplaar. Aanwezigheid van de Boommarter in het plangebied kan daarom op voorhand *met zekerheid* worden uitgesloten.

Het gevonden uitwerpsel is dus van een andere marterachtige, mogelijk van een Bunzing.



Figuur 2.3 Uitwerpsel, mogelijk van een Bunzing, gevonden op restanten van de ingestorte schuur op het erf van de boerderij.

Op basis van verspreidingsgegevens [www.zoogdieratlas.nl] kan aanwezigheid van de Eekhoorn in het plangebied niet worden uitgesloten. Tijdens het oriënterend veldbezoek zijn geen bomen met eekhoornnesten aangetroffen. Het plangebied is tevens ongeschikt als leefgebied voor deze soort vanwege het kleine bosoppervlak. Aanwezigheid van de Eekhoorn in of rondom het plangebied kan daarom worden uitgesloten.

Overige (strik) beschermde zoogdieren worden op basis van biotoop en verspreidingsgegevens niet verwacht in het plangebied.

2.3.3 Vleermuizen

Hoewel vleermuizen zoogdieren zijn, worden deze vanwege hun afwijkende eigenschappen als afzonderlijke groep behandeld. Volgens Natuurloket zijn in kilometerhok 158-434 geen zoogdieren waargenomen.

Op basis van verspreidingsgegevens [Limpens *et al.*, 1997; Limpens *et al.*, 2004; www.zoogdieratlas.nl; Tauw, 2006] en het oriënterend veldbezoek wordt de aanwezigheid van de volgende vleermuissoorten in en/of rondom het plangebied verwacht: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis.

Op basis van het oriënterend veldbezoek worden de volgende gebruiksfuncties van het plangebied door vleermuizen verwacht:

- *Foerageergebied*: De aanwezige groenstructuren (waaronder de boomgaard en moestuin) in het plangebied worden (mogelijk) gebruikt als jachtgebied door de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. Als foerageergebied is de open schapenwei mogelijk geschikt voor de Laatvlieger en Rosse vleermuis
- *Vliegroutes*: De aanwezige groenstructuren in het plangebied worden (mogelijk) gebruikt als vliegroute door de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis en Laatvlieger. Deze soorten maken gebruik van lijnvormige elementen in het landschap om zich langs te verplaatsen. Met name de huidige bommenrij langs de kleine sloot heeft mogelijk een functie als vliegroute. Bovendien sluiten de aanwezige bommen en groenstroken in het plangebied aan op de groenstructuur langs de spoorlijn (Tiel – Nijmegen) ten zuiden van het plangebied. Het bosschage aan de oostkant van de Grote Brugse Grintweg vormt mogelijk een verbinding met het buitengebied
- *Verblijfplaatsen*: Aanwezigheid van zomer-, winter- of paarverblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten (Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis en Laatvlieger) in het plangebied kan niet worden uitgesloten. Het woonhuis en de bijbehorende schuur zijn namelijk mogelijk geschikt als verblijfplaats. Zomer- of winterverblijfplaatsen van boombewonende soorten in het plangebied kunnen worden uitgesloten. Tijdens het oriënterend veldbezoek zijn geen geschikte bommen aangetroffen

Aanwezigheid van foerageergebied, vliegroutes en verblijfplaatsen (in de vorm van verblijfplaatsen in gebouwen) van vleermuizen in het plangebied kan dus niet *met zekerheid* worden uitgesloten.

2.3.4 Vogels

De soortgroep vogels heeft in de Flora- en faunawet een bijzondere status. Alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen zijn beschermd tijdens de broedperiode. De Flora- en faunawet kent geen standaardperiode voor het broedseizoen, de broedperiode hangt af van de soort. Tevens zijn rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving van een aantal vogelsoorten jaarrond beschermd, de zogenaamde categorie 1-4 soorten (zie bijlage 2). Ook zijn er enkele vogelsoorten, de categorie 5-soorten, die geen (directe) jaarronde bescherming genieten, maar waarvan inventarisatie wel gewenst is indien de soort kan voorkomen én negatieve effecten ondervindt van de voorgenomen ontwikkeling (zie bijlage 2). Zwaarwegende feiten en ecologische omstandigheden kunnen nesten van deze categorie wel een jaarronde bescherming toekennen [LNV, 2009].

Volgens Natuurloket is kilometerhok 158-534 is niet onderzocht op de aanwezigheid van broedvogels.

Algemene broedvogels

Tijdens het oriënterend veldbezoek is vastgesteld dat de aanwezige oevervegetatie en groenstructuren in het plangebied geschikte broedgelegenheid en foerageergebied biedt voor algemene broedvogels zoals de Merel, Roodborst en Houtduif. Aanwezigheid van algemene broedvogels in het plangebied kan daarom niet worden uitgesloten.

Vogelsoorten uit categorie 1-4

Tijdens het oriënterend veldbezoek is in de schuur van de boerderij een nestje van een Huismus aangetroffen. De Huismus heeft een jaarrond beschermde nestlocatie. Ook waren er witte strepen (uitwerpselen) aanwezig op de muren in de schuur. Echter, het waargenomen nestje was verlaten en bovendien zijn tijdens het veldbezoek geen Huismussen in het plangebied waargenomen. Daarom kan aanwezigheid van een in gebruik zijnde nestlocatie van de Huismus in het plangebied worden uitgesloten.

Op basis van verspreidingsgegevens [SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002; Tauw, 2006] wordt de aanwezigheid van zowel de Kerkuil als de Steenuil in het plangebied mogelijk geacht. Tijdens het oriënterend veldbezoek zijn echter geen roestplekken waargenomen op de aanwezige bebouwing en ook in het bosschage ten oosten van de Grote Brugse Grintweg zijn geen roestplekken of sporen van uitwerpselen waargenomen. Tevens zijn in het plangebied geen braakballen aangetroffen. Aanwezigheid van jaarrond beschermde nestlocaties van de Kerkuil of Steenuil kan daarom worden uitgesloten.

Op basis van het oriënterend veldbezoek en verspreidingsgegevens [SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002; Tauw, 2006] worden in het plangebied ook van andere vogelsoorten geen jaarrond beschermde nestplaatsen verwacht.

Vogelsoorten uit categorie 5

Tijdens het oriënterend veldbezoek is een holte waargenomen in een Pruimenboom in de boomgaard (zie figuur 2.5). Gezien de afmetingen is deze holte een verblijfplaats van de Groene specht. Tijdens het veldbezoek is bovendien tweemaal een Groene specht in het plangebied waargenomen, zowel nabij de waterpartij als in de bomenstructuur ten oosten van de Grote Brugse grintweg. Alleen zwaarwegende feiten en ecologische omstandigheden kunnen deze verblijfplaats een jaarronde bescherming toekennen [LNV, 2009].

Geschikte nestlocaties van andere vogelsoorten die zijn opgenomen in categorie 5 zijn in het plangebied niet aangetroffen, maar kunnen op voorhand niet worden uitgesloten. Het betreft nestlocaties van meerdere vogelsoorten die op de lijst met categorie 5 staan, zoals Ekster,

Koolmees en Spreeuw. Tijdens het oriënterend veldbezoek zijn individuen van vogelsoorten uit categorie 5 in het plangebied waargenomen, namelijk de Ekster en Zwarte kraai.



Figuur 2.4 Het spechtengat in een Pruimenboom in de boomgaard.

2.3.5 Amfibieën

Volgens Natuurloket zijn in kilometerhok 158-534 geen waarnemingen bekend van amfibieën die zijn opgenomen in de tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet. Echter, de beschikbare gegevens over (strikt) beschermde amfibieën zijn onvolledig. Tijdens het oriënterend veldbezoek zijn algemene amfibiesoorten waargenomen in het plangebied. In de dichtbegroeide sloten zijn grote aantallen kikkers, hoogstwaarschijnlijk exemplaren van de Bastaardkikker, waargenomen.

Op basis van regionale verspreidingsgegevens [www.ravon.nl; Tauw, 2006; Creemers & Van Delft, 2009] kunnen de Kamsalamander en Poelkikker in en/of rondom het plangebied voorkomen. Tijdens het oriënterend veldbezoek zijn watergangen aangetroffen in het plangebied die kunnen dienen als biotoop voor de Kamsalamander en/of Poelkikker.

Door de aanwezigheid van struweel en door de kleinschaligheid is het plangebied als overwinteringshabitat geschikt voor de Kamsalamander en de Poelkikker [Creemers & Van Delft, 2009]. Echter, beide soorten zijn niet aangetroffen in de recente inventarisatie van De Jong & Van Gooswilligen [2008]. De aanwezigheid van beschermde amfibiesoorten in het plangebied kan zodoende *met zekerheid* worden uitgesloten.

Op basis van verspreidingsgegevens [Tauw, 2006; Creemers & Van Delft, 2009] kan de Rugstreepad in of rondom het plangebied voorkomen. Tijdens het oriënterend veldbezoek is echter geen geschikt biotoop aangetroffen voor de Rugstreepad door de afwezigheid van braakliggend terrein in een pioniersituatie. Echter, als de huidige bebouwing wordt gesloopt dan wordt het plangebied mogelijk in de toekomst wel geschikt als (tijdelijk) leefgebied voor de Rugstreepad.

Aanwezigheid van overige (strikt) beschermde amfibieën wordt op basis van biotoop en verspreidingsgegevens niet verwacht.

2.3.6 Reptielen

Het Natuurloket geeft aan dat kilometerhok 158-434 niet is onderzocht op de aanwezigheid van (strikt) beschermde reptielen. Op basis van verspreidingsgegevens van Ravon [www.ravon.nl; Tauw, 2006] worden geen reptielsoorten die zijn opgenomen in tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet verwacht in het plangebied. Tijdens het oriënterend veldbezoek is vastgesteld dat geen geschikt biotoop voor (strikt) beschermde reptielen in het plangebied aanwezig is. Door de stedelijke ligging is er sprake van veel verstoring en versnippering. De aanwezigheid van reptielsoorten, die zijn opgenomen in tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet, is daarom uitgesloten.

2.3.7 Vissen

Het Natuurloket geeft aan dat kilometerhok 158-434 niet is onderzocht op de aanwezigheid van (strikt) beschermde vissen. Op basis van regionale verspreidingsgegevens [www.ravon.nl; Tauw, 2006] kunnen de Kleine modderkruiper, Grote modderkruiper en Bittervoorn in of rondom het plangebied voorkomen.

Tijdens het oriënterend veldbezoek is vastgesteld dat in het plangebied geschikt biotoop aanwezig is voor de Kleine en Grote modderkruiper. De dichtgegroeide sloten rondom de boomgaard en de grote waterpartij vormen een geschikt habitat voor de Grote en Kleine modderkruiper. Echter, beide soorten zijn niet aangetroffen in de recente inventarisatie van De Jong & Van Gooswilligen [2008]. De aanwezigheid van beschermde vissoorten in het plangebied kan zodoende *met zekerheid* worden uitgesloten.

Naar aanleiding van het oriënterend veldbezoek wordt de Bittervoorn niet in het plangebied verwacht. Er zijn geen zoetwatermosselen aangetroffen en bovendien staan de watergangen en de waterpartij niet in verbinding met nabijgelegen watergangen, waardoor eventuele migratie naar het plangebied onmogelijk is. De verwachte afwezigheid van de Bittervoorn en andere (strikt) beschermde vissoorten wordt bevestigd door het recente onderzoek van De Jong & Van Gooswilligen [2008].

2.3.8 Ongewervelden

Diverse dagvlinders, libellen en overige ongewervelden (kevers, weekdieren, kreeftachtigen) hebben in de Flora- en faunawet een beschermde status.

Het Natuurloket geeft aan dat de kilometerhokken niet tot redelijk zijn onderzocht op het gebied van dagvlinders en libellen en dat er geen soorten zijn waargenomen die zijn opgenomen in tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet. Ook op basis van verspreidingsgegevens [Dijkstra *et al.*, 2002; Bos *et al.*, 2006; EIS-Nederland *et al.*, 2007] en het oriënterend veldbezoek worden binnen of nabij het plangebied geen beschermde dagvlinders en libellen verwacht, aangezien er geen geschikt leefgebied aanwezig is in het plangebied waarin dergelijke soorten kunnen voorkomen. Tijdens het oriënterend veldbezoek zijn wel algemene soorten waargenomen, waaronder de Houtpantserjuffer en de Broedrode heidelibel.

Binnen de ongewervelden zijn in de Flora- en faunawet naast dagvlinders en libellen ook enkele kevers (Vliegend hert, Brede geelrandwaterroofkever, Gestreepte waterroofkever, Heldenbok, Juchtleerkever), weekdieren (Bataafse stroommossel, Platte schijfhoren) en een kreeftachtige (Rivierkreeft) beschermd. Kilometerhok 158-434 is volgens gegevens van Natuurloket niet op het gebied van overige ongewervelden onderzocht. Echter, het plangebied en de directe omgeving voorzien voor geen van de genoemde soorten in een geschikt habitat en/of bevat geen geschikte (landschaps)elementen. De aanwezigheid van deze soorten in het plangebied is daarom uitgesloten.

2.4 Samenvatting aanwezige tabel 2- en 3-soorten

Op basis van de verspreidingsgegevens uit de beschikbare literatuurbronnen en het oriënterende veldbezoek zijn in de onderstaande tabel 2.1 de soorten weergegeven, waarvan verwacht wordt dat deze in of in de nabije omgeving van het plangebied voor kunnen komen. In de tabel zijn de zwaarder beschermde soorten opgenomen (Flora- en faunawet tabel 2 en 3). De licht beschermde soorten (tabel 1) waarvoor veelal een vrijstelling geldt, zijn niet genoemd. Rode Lijst soorten zonder beschermde status zijn evenmin opgenomen.

Tabel 2.1 Beschermde soorten (uit tabel 2 of 3 van de Flora- en faunawet) die op basis van verspreidingsgegevens, veldbezoek en deskundigenoordeel in of in de nabije omgeving van het plangebied aanwezig kunnen zijn.

Soortgroep	Vogels	Verwachte soorten (tabel 2)	Verwachte soorten (tabel 3)
Flora		-	-
Grondgebonden zoogdieren		-	-
Vleermuizen		-	Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis
Broedvogels (algemeen)	Meerdere soorten verwacht		
Broedvogels (categorie 1-4)	-		
Broedvogels (categorie 5)	Meerdere soorten verwacht (onder andere Ekster, Groene specht, Zwarte kraai)		
Reptielen		-	-
Amfibieën		-	-
Vissen		-	-
Ongewervelden		-	-

3 Toetsing Flora- en faunawet

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de vraag in welke mate de door de Flora- en faunawet beschermde planten of dieren door de beoogde activiteiten worden beïnvloed. Tevens wordt aangegeven of hiervoor vervolgstappen noodzakelijk zijn.

3.1 Inleiding

De bescherming van inheemse dier- en plantensoorten is vastgelegd in de Flora- en faunawet. De wet maakt onderscheid in drie categorieën beschermde soorten:

- Tabel 1-soorten: De meest algemene, niet bedreigde soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud
- Tabel 2-soorten: Beschermde soorten. Hiervoor geldt een vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig gebruik of beheer en onderhoud mits wordt gehandeld volgens een geaccordeerde en door de initiatiefnemer onderschreven gedragscode
- Tabel 3-soorten: Strikt beschermde soorten waaronder de Habitatrichtlijnsoorten en een selectie van bedreigde soorten

In de Flora- en faunawet is tevens een zorgplicht opgenomen. Deze zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend.

Een nadere beschrijving van de Flora- en faunawet is opgenomen in bijlage 2.

3.2 Overzicht van effecten

De beoogde ontwikkeling heeft een mogelijk effect op beschermde dier- en plantensoorten. Hierbij is onderscheid te maken tussen tijdelijke en permanente effecten. De volgende effecten worden verwacht:

Tijdelijke effecten:

- Geluid bij grondwerken
- Licht tijdens de bouwfase
- Verhoogde aanwezigheid en beweging van mensen
- Bemaling van grondwater tijdens de bouwfase van het kantorencomplex

Permanente effecten:

- Verwijderen van schapenwei en overige graslandjes
- Afbraak van bebouwing (schuur, woonhuis)
- Kap van pruimenboomgaard
- Verwijderen van dichtgegroeide sloten rondom boomgaard (behalve kleine sloot langs de waterpartij)
- Bouw van kantorencomplex

- Aanwezigheid van verkeer en bewoning (licht, geluid, beweging) in het aan te leggen kantorencomplex en op de door te trekken Laan van Westroijen

3.3 Toetsing aanwezige soorten

In het vorige hoofdstuk is beschreven in hoeverre dier- en plantensoorten daadwerkelijk in het plangebied kunnen voorkomen en/of in hoeverre het plangebied voldoet aan de eisen die deze soorten aan hun leefomgeving stellen. In deze paragraaf is getoetst of het beoogde voornemen een effect kan hebben op de verwachte aanwezige beschermde soort(en). De andere soortgroepen worden in dit hoofdstuk dan ook verder buiten beschouwing gelaten.

De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stelt dat effecten *met zekerheid* moeten kunnen worden uitgesloten. Wanneer effecten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, kan daarom nader onderzoek noodzakelijk zijn.

3.3.1 Vleermuizen

De voorgenomen ontwikkeling, waarbij de aanwezige bebouwing en groenstructuren worden verwijderd en een nieuw kantorencomplex wordt aangelegd, kan het leefgebied en de daarbij horende essentiële onderdelen van een aantal vleermuissoorten aantasten. Aantasting van het leefgebied, en de essentiële onderdelen, van vleermuissoorten is in het kader van de Flora- en faunawet verboden.

Het voorkomen van vleermuizen in het plangebied en de aanwezigheid van gebruiksfuncties (verblijfplaatsen in boerderij, foerageergebied en/of vliegrouete) kan niet op voorhand worden uitgesloten. Om negatieve effecten op de functionaliteit van het leefgebied uit te sluiten dan wel te voorkomen, dient een vleermuisinventarisatie te worden uitgevoerd. Er wordt dan onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van foerageergebied, verblijfplaatsen in de boerderij en vliegroutes in het plangebied. Tevens dient de functionaliteit van de omgeving van het plangebied in kaart te worden gebracht.

Vleermuisinventarisaties worden uitgevoerd in de periode van april tot oktober. De specifieke onderzoeksperiode hangt af van de te onderzoeken gebruiksfuncties. Aan de hand van de uitkomsten van dit onderzoek dienen mogelijk mitigerende maatregelen te worden getroffen en dient eventueel een ontheffing Flora- en faunawet op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn te worden aangevraagd.

Effectbeschrijving

Negatieve effecten van de beoogde ingreep op de mogelijke aanwezigheid van vliegbewegingen, van een foerageergebied en/of van een verblijfplaats van vleermuizen in het plangebied kunnen op voorhand niet met zekerheid worden uitgesloten:

- **Vliegroute**
 - Voor de **Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis en Laatvlieger** fungeert de lijnvormige groenstructuur in het plangebied, namelijk de bomenrij langs de kleine sloot, mogelijk als vliegroute [Limpens *et al.*, 2004]. Deze blijft in de beoogde ontwikkeling echter gehandhaafd, waardoor geen negatief effect verwacht wordt op de aanwezigheid van de vliegroute. Wel wordt door de aanwezigheid van licht in en rondom het te bouwen kantorencomplex voor genoemde soorten de functie van het plangebied als vliegroute aangetast.
 - Voor de Rosse vleermuis worden geen negatieve effecten verwacht omdat deze soort niet gevoelig is voor licht op de vliegroute en niet strikt gebonden is aan lijnvormige elementen als vliegroute [Limpens *et al.*, 2004]

- **Foerageergebied**
 - Voor de **Rosse vleermuis** en **Laatvlieger** fungeert de schapenwei mogelijk als foerageergebied. Door de bouw van een kantorencomplex door de schapenwei wordt mogelijk het jachtgebied van de Rosse vleermuis aangetast [Limpens *et al.*, 2004].
 - Ook voor de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger wordt mogelijk foerageergebied aangetast door de verwijdering van de groenstructuren (onder andere boomgaard). Echter, de belangrijkste groenstructuur, namelijk de bomenrij langs de sloot, blijft gehandhaafd. Tevens wordt een nieuwe bomenrij aangelegd. Negatieve effecten kunnen daarom worden uitgesloten.
 - Negatieve effecten als gevolg van toegenomen licht, geluid en bebouwing op de functie van het plangebied als foerageergebied worden niet verwacht aangezien bovengenoemde soorten ook in stedelijke omgeving jagen en ze dus geen negatief effect ondervinden van licht in het foerageergebied [Limpens *et al.*, 2004].

- **Verblijfplaats**

Door het verwijderen van de bebouwing in het plangebied worden mogelijk aanwezige winter-, kraam-, zomer-, of paarverblijfplaatsen van gebouwbewonende soorten (Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis en Laatvlieger) aangetast

3.3.2 Vogels*Algemeen*

De voorgenomen ontwikkeling dient gezien te worden als een voor vogels verstorende activiteit. Om verstoring te voorkomen dienen de werkzaamheden bij voorkeur buiten de broedperiode te starten of uitgevoerd te worden. De broedperiode loopt grofweg van 15 maart tot 15 juli, maar ook

buiten het broedseizoen zijn in gebruik zijnde nesten en de functionele omgeving hiervan beschermd. Door het onaantrekkelijk maken (en houden) van het plangebied vóór de start van het broedseizoen kan tevens eventuele (nieuw)vestiging van broedende vogels voorkomen worden.

Vogelsoorten uit categorie 5

Tijdens het oriënterend veldbezoek is in het plangebied een nestlocatie van de Groene specht aangetroffen in de pruimenboomgaard horende bij de boerderij (zie figuur 2.5). Ook aanwezige nestlocaties van andere vogelsoorten uit categorie 5 in het plangebied kunnen niet op voorhand worden uitgesloten. Alleen zwaarwegende feiten en ecologische omstandigheden kunnen de verblijfplaats een jaarronde bescherming toekennen. Doordat de omgeving van het plangebied voldoende alternatieve broedgelegenheden bevat (onder andere de groenstructuur ten zuiden van de spoorlijn (Tiel - Nijmegen) en de bosschages nabij de Kanaalstraat), is de noodzaak tot jaarronde bescherming is niet van toepassing. Nader onderzoek naar vogelsoorten uit de categorie 5 lijst is daarom niet noodzakelijk, **mits** de beoogde werkzaamheden uitgevoerd worden buiten het broedseizoen.

3.4 Conclusies toetsing Flora- en faunawet

Bij ruimtelijke ingrepen en plannen dient onderbouwd te worden of het voornemen 'redelijkerwijs uitvoerbaar' is. Een inschatting van eventuele belemmeringen op het gebied van natuurbescherming is hier onderdeel van. Reeds tijdens de planvorming dient daarom inzichtelijk te worden gemaakt of er mogelijk sprake is van effecten waarvoor een mitigatie- en/of ontheffingsplicht geldt en of voldoende ecologisch mitigerende en/of compenserende maatregelen getroffen kunnen worden.

In de onderstaande tabel zijn de beschermde tabel 2 en 3-soorten uit de Flora- en faunawet opgenomen waarvan niet uitgesloten kan worden dat zij geschaad worden door de ingreep. Eventueel overtreden verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet zijn eveneens weergegeven.

Tabel 3.1 Flora- en faunawet soorten die zijn opgenomen in tabel 2 of 3 die mogelijk geschaad worden.

Soortgroep	Soorten plangebied	Mogelijke aantasting	Verbodsbepalingen*
Vleermuisen	Gewone dwergvleermuis	Ja: vliegroute + verblijfplaats	Artikel 11
	Ruige dwergvleermuis	Ja: vliegroute + verblijfplaats	Artikel 11
	Meervleermuis	Ja: vliegroute + verblijfplaats	Artikel 11
	Watervleermuis	Ja: vliegroute	Artikel 11
	Laatvlieger	Ja: vliegroute + verblijfplaats	Artikel 11
	Rosse vleermuis	Ja: foerageergebied	Artikel 11
Broedvogels	Meerdere soorten	Geen aantasting, mits	Niet van toepassing

Soortgroep	Soorten plangebied	Mogelijke aantasting	Verbodsbepalingen*
(algemeen)		uitvoering buiten broedseizoen	
Broedvogels (categorie 5)	Meerdere soorten (onder andere Ekster, Groene Specht en Zwarte kraai)	Geen aantasting, mits uitvoering buiten broedseizoen	Niet van toepassing

***Toelichting verbodsbepalingen tabel:**

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

De Flora- en faunawet gaat uit van het voorzorgsbeginsel en stelt dat een overtreding van verbodsbepalingen *met zekerheid* moet kunnen worden uitgesloten. Uitsluitel is alleen mogelijk op basis van voldoende en actuele gegevens. Wanneer negatieve effecten op soorten mogelijk zijn, en wanneer op basis van het oriënterend veldbezoek of actuele verspreidingsgegevens niet met zekerheid vast te stellen is of een soort aanwezig is, is daarom nader onderzoek naar de aanwezigheid van deze soorten noodzakelijk. Ook bij het aanvragen van een eventuele ontheffing dient de aanwezigheid van de betreffende soort aangetoond te worden. Hierbij geldt een omgekeerde bewijslast waarbij de initiatiefnemer verantwoordelijkheid draagt.

Bij het treffen van voldoende mitigerende maatregelen kan een aantasting van de 'functionele omgeving' van de verblijfslocaties worden voorkomen en daarmee een overtreding van de verbodsbepaling van artikel 11 van de Flora- en faunawet. De mitigerende maatregelen dienen ofwel uitgevoerd te worden op basis van een goedgekeurde gedragscode (bijvoorbeeld Gedragscode Flora- en faunawet gemeente Tiel) ofwel beoordeeld worden door het Ministerie van LNV in de vorm van een ontheffingsaanvraag, waarbij de goedkeuring van de mitigerende maatregelen gegeven wordt in de vorm van een positieve afwijzing van de ontheffingsaanvraag.

Geconcludeerd wordt dat bij afdoende mitigerende maatregelen geen sprake is van een overtreding van verbodsbepalingen. De noodzaak tot het daadwerkelijk in bezit hebben van een goedgekeurd mitigatieplan of een ontheffing is gekoppeld aan de uitvoeringsfase. De ruimtelijke vergunning- en planprocedures kunnen daarom doorgang vinden. Het laten goedkeuren van het mitigatieplan én het uitvoeren van de bijbehorende mitigerende maatregelen dient echter vóór aanvang van de werkzaamheden afgerond te zijn. Bij formele ontheffingsaanvragen dient rekening gehouden te worden met een proceduretijd die kan oplopen tot zes maanden.

Planning en geldigheid

Afhankelijk van de tijd tussen dit onderliggende onderzoek en van de sloop van gebouwen en verwijderen van bomen en struiken, kan een actualiserend of aanvullend onderzoek noodzakelijk zijn naar de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten.

Met name bij het in ongebruik raken van grond en/of bebouwing is de kans op (nieuw)vestiging van beschermde soorten aanwezig. De conclusies van dit onderzoek zijn daarom hooguit enkele jaren geldig.

4 Vleermuizeninventarisatie

Zoals beschreven in hoofdstuk 2 en 3 worden er op basis van verspreidingsgegevens en het oriënterend veldbezoek worden er vleermuizen en gebruiksfuncties in het plangebied verwacht. Daarom heeft Tauw op woensdagavond 29 september 2010 en donderdagavond 7 oktober 2010 onderzoek gedaan in de vorm van een vleermuizeninventarisatie. De vleermuizeninventarisatie was gericht op het vaststellen van de functie van het plangebied voor de in en rondom het plangebied voorkomende vleermuissoorten. Het plangebied kan namelijk een essentieel onderdeel vormen van het leefgebied van vleermuizen, in de vorm van vaste verblijfplaats(en) (winterverblijven, zomerverblijven, paarplaatsen en/of kraamplaatsen), (een onderdeel van) een vliegroute en/of (een onderdeel van) een foerageergebied. Door gebrek aan tijd is de uitgevoerde vleermuisinventarisatie onvolledig in het kader van het vleermuizenprotocol van Netwerk Groene Bureaus [Netwerk Groene Bureaus, 2010].

4.1 Verwachte soorten

Uit verspreidingsgegevens [Limpens *et al.*, 1997; Limpens *et al.*, 2004; www.zoogdieratlas.nl; Tauw, 2006] en op basis van het oriënterend veldbezoek kan aanwezigheid van de volgende vleermuissoorten in het plangebied niet worden uitgesloten: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis.

In tabel 2.1 staat voor bovengenoemde soorten weergegeven hoe ze het landschap gebruiken en waar verblijfplaatsen kunnen worden aangetroffen.

Tabel 4.1 Schematisch weergave van het landschapsgebruik van de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis, Laatvlieger, en Rosse vleermuis. + = ongevoelig voor licht, - = gevoelig voor licht (Naar: Limpens *et al.*, 2004).

Soort	Type verblijfplaats	Type jachtgebied	Type vliegroute	Max. afstand tussen verblijfplaats en jachtplaats	Licht en op route	Licht tijdens jacht
Gewone dwergvleermuis	Bebouwing	Onder andere gebied, landschap en bos	stedelijk besloten structuur	Lijnvormige 1 – 15 km	-	+
Ruige dwergvleermuis	Bebouwing en bomen	Onder andere gebied, landschap en bos	stedelijk besloten structuur / open gebied	Lijnvormige 1 – 20 km	-	+
Meervleermuis	Bebouwing	Waterrijke omgeving	Lijnvormige structuur	1 – 30 km	-	-

Soort	Type verblijfplaats	Type jachtgebied	Type vliegroute	Max. afstand tussen verblijfplaats jachtplaats	Licht en op route	Licht tijdens jacht
Watervleermuis	Bomen	Waterrijke omgeving	Lijnvormige structuur	1 – 20 km	–	–
Laatvlieger	Bebouwing	Onder andere gebied, landschap en bos	stedelijk besloten open gebied	Lijnvormige structuur /	–	+
Rosse vleermuis	Bomen	Onder andere gebied, landschap en bos	stedelijk besloten	Open gebied	1 – 40 km	+

4.2 Verwachte functies

Bij de twee uitgevoerde inventarisaties naar vleermuizen ligt de focus op het lokaliseren van winterverblijfplaatsen. Globaal zijn de volgende drie belangrijke gebruiksfuncties in en rondom het plangebied onderzocht:

- *Foerageergebied*: De aanwezige groenstructuren in het plangebied worden (mogelijk) gebruikt als jachtgebied. Ook zijn de open schapenwei is mogelijk geschikt als foerageergebied voor de Rosse vleermuis
- *Vliegroute*: Een vliegroute wordt verwacht langs de huidige bomenrij die de waterpartij omringt
- *Winterverblijfplaats*: Er worden winterverblijfplaatsen verwacht in het woonhuis en de bijbehorende schuur op het boerenerf (onderzoek naar kraam-, zomer- en/of paarverblijfplaatsen is niet mogelijk, maar dergelijke verblijfplaatsen worden wel verwacht)

4.3 Werkwijze

De vleermuizeninventarisatie is uitgevoerd met behulp van een batdetector (type: Petterson D240X). Een batdetector is een apparaat dat ultrasonische geluiden, die een vleermuis maakt, omzet in voor de mens hoorbare tikkende geluiden. Aan de hand van het ritme van het geluid en de frequentie waarop de vleermuis het beste wordt gehoord, de zogenaamde "piekfrequentie", kan in veel gevallen worden bepaald om welke vleermuissoort het gaat. Om de vliegroutes, foerageergebieden en verblijfplaatsen in kaart te brengen, is lopend met de batdetector het plangebied doorzocht. Door afwezigheid van de eigenaar van de boerderij kon tijdens de eerste inventarisatie op woensdagavond 29 september niet het hele gebied doorzocht worden. Ter aanvulling is een tweede inventarisatie uitgevoerd op donderdagavond 7 oktober 2010, waarbij alleen een bezoek is gebracht aan het boerenerf.

Periodisering

In totaal zijn slechts twee veldbezoeken uitgevoerd op woensdagavond 29 september 2010 en op donderdagavond 7 oktober 2010. Volgens het vleermuizenprotocol van Netwerk Groene Bureaus zijn meerdere bezoeken nodig, verspreid over voorjaar en najaar, dus het betreft een onvolledige inventarisatie. Meerdere bezoeken gedurende het jaar zijn nodig, omdat vleermuizen gebruik maken van een netwerk van verblijfplaatsen en foerageergebieden die in verschillende perioden in het jaar worden gebruikt. Door de bezoeken te spreiden wordt een beter beeld verkregen van de aanwezigheid van vleermuizen in het plangebied en hiermee van de betekenis van het plangebied voor vleermuizen. Het veldwerk is weersafhankelijk en wordt alleen bij gunstige weersomstandigheden uitgevoerd. Dit houdt voor vleermuizen in dat er geen of weinig neerslag is en weinig wind.

4.4 Resultaten

In tabel 4.2 en tabel 4.3 zijn de resultaten weergegeven van de vleermuizeninventarisatie op woensdagavond 29 september 2010 tussen 21.00 uur en 22.00 uur en het bezoek van het boerenerv op donderdagavond 7 oktober 2010. In figuur 4.2 is de veldkaart weergegeven met daarop de locaties van de waargenomen vleermuizen.

Tabel 4.2 Waarnemingen tijdens vleermuizeninventarisatie op 29 september 2010.

Soort	Aantal	Functie/Gedrag	Locatie
Laatvlieger	1	Vliegroute	Groenstructuur langs snelweg
Gewone dwergvleermuis	circa 6	Vliegroute + Foeragerend	Groenstructuur langs snelweg
Gewone dwergvleermuis	1	Paarroep	Groenstructuur langs snelweg, bij bomenrij
Gewone dwergvleermuis	2	Vliegroute	Oprijlaan naar boerderij
Gewone dwergvleermuis	4	Vliegroute + Foeragerend	Viaduct oude spoorlijn (Tiel – Nijmegen) + bomenrij
Gewone dwergvleermuis	1	Paarroep	Viaduct oude spoorlijn (Tiel – Nijmegen) + bomenrij
Gewone dwergvleermuis	5	Vliegroute + Foeragerend	Huizen/flat + groentetuinen ten zuiden van spoorlijn (Tiel – Nijmegen)
Gewone dwergvleermuis	2	Paarroep	Huizen/flat + groentetuinen ten zuiden van spoorlijn (Tiel – Nijmegen)

Tabel 4.3 Waarnemingen tijdens het bezoek aan het boerenerf op 7 oktober 2010.

Soort	Aantal	Functie/Gedrag	Locatie
Gewone dwergvleermuis	meerdere	Vliegroue + Foeragerend	Dijk van oude spoorlijn (Tiel – Nijmegen) + bomenrij langs kleine sloot + boomgaard
Watervleermuis	1	Foeragerend	Boven waterpartij
Ruige dwergvleermuis	1	Foeragerend	In boomgaard
Gewone dwergvleermuis	1	Paarrop	In boomgaard

Er zijn tijdens de eerste inventarisatie geen uitvliegers waargenomen. Echter, het boerenerf kon niet worden onderzocht aangezien de eigenaar van de boerderij afwezig was. Tijdens de tweede inventarisatie is het boerenerf wel bezocht. Belangrijke observaties tijdens het tweede veldbezoek zijn:

- In de boerderij is geen verblijfplaats aangetroffen
- Er is duidelijk waargenomen dat Gewone dwergvleermuizen vanuit het zuiden uit de woonwijk ten zuiden van de oude spoorlijn (Tiel – Nijmegen) vliegen en naar de boomgaard van de boerderij vliegen om te foerageren
- De bomenrij langs sloot achter het boerenerf fungeert als foerageergebied
- De zolder van de boerderij is mogelijk aantrekkelijk voor vleermuizen als zomerverblijfplaats als het dak dicht genoeg is. De zolder is tijdens bezoek niet geïnteriseerd
- De schuur van de boerenstal is niet geschikt als verblijfplaats
- De dijk met daarop de oude spoorlijn (Tiel – Nijmegen) wordt gebruikt als lijnvormig vliegelement voor vleermuizen

4.5 Conclusies

- Op basis van de uitgevoerde vleermuizeninventarisaties kan geconcludeerd worden dat er vleermuizen in en rondom het plangebied aanwezig zijn. Het betreft in ieder geval de Gewone dwergvleermuis, de Ruige dwergvleermuis, de Laatvlieger en de Watervleermuis. Deze soorten hebben allemaal een duidelijke binding hebben met het plangebied in de vorm van een foerageer- en/of vliegroutefunctie
- Het plangebied heeft in ieder geval de functie als:
 - Foerageergebied voor: Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis (boomgaard en bomenrij langs kleine sloot)
 - Vliegroue voor: Gewone dwergvleermuis (de dijk van de oude spoorlijn en bomenrij langs de kleine sloot)
- De volgende soorten en functies zijn tijdens de (onvolledige) inventarisatie niet in het plangebied waargenomen, maar worden nog wel mogelijk geacht:
 - Foerageergebied voor: Laatvlieger, Rosse vleermuis

- Vliegroure voor: Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis, Laatvlieger
- Verblijfplaats voor: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis, Laatvlieger. Er zijn tijdens de inventarisatie geen verblijfplaatsen aangetroffen in de boerderij, maar er is wel een paarroepje gesignaleerd van een Gewone dwergvleermuis in de boomgaard achter de boerderij en mogelijk is de zolder van het huis geschikt als kraam of zomerverblijfplaats



Figuur 4.1 Veldkaart van vleermuizeninventarisaties met daarop de waarnemingen van vleermuizen en gebruiksfuncties.

Kenmerk R003-4725311CAW-ibs-V01-NL

5 Conclusies en aanbevelingen

Vleermuizen

- In tabel 5.1 worden de verwachte en eventueel waargenomen soorten en gebruiksfuncties, plus de eventuele verwachte negatieve effecten van de beoogde ingreep, weergegeven:

Tabel 5.1 Verwachte soorten en functies in het plangebied, plus eventuele negatieve effecten van de beoogde ingreep

	Foerageergebied	Vliegroute	Verblijfplaats
Gewone dwergvleermuis			
Ruige dwergvleermuis			
Meervleermuis			
Watervleermuis			
Laatvlieger			
Rosse vleermuis			

Legenda bij Tabel 5.1

Soort + gebruiksfunctie wordt:
Niet verwacht op basis van quickscan
Verwacht op basis van quickscan (maar geen negatief effect)
Verwacht + waargenomen tijdens inventarisatie (maar geen negatief effect)
Verwacht + negatief effect verwacht op basis van quickscan
Verwacht + negatief effect verwacht op basis van quickscan + waargenomen tijdens inventarisatie

- Op basis van de toetsing wordt geconcludeerd dat **negatieve effecten** van de **sloop van de boerderij** op mogelijk aanwezige kraam-, of zomerverblijfplaatsen (oranje en rood in tabel 5.1) niet op voorhand kunnen worden uitgesloten. Ook zijn negatieve effecten van **aanwezigheid van licht** van de beoogde ingreep op de (mogelijk) aanwezige vliegroudefunctie van de Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis en Laatvlieger, en negatieve effecten van de **bouw van het kantorencomplex** op mogelijk aanwezig foerageergebied van de Laatvlieger en Rosse vleermuis niet uit te sluiten (oranje en rood in tabel 5.1). Er worden geen overige negatieve effecten verwacht, *mits de huidige bomenrij langs de kleine sloot gehandhaafd blijft en er langs de door te trekken Laan van Westroijen bomenrijen worden aangeplant en mits de werkzaamheden in de winter of tijdens daglicht worden uitgevoerd*

- Op basis van de uitgevoerde vleermuisinventarisaties wordt geconcludeerd dat vier soorten vleermuizen (Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Watervleermuis en Laatvlieger) gebruik maken van het plangebied (geel en rood in tabel 5.1) en dat negatieve effecten op de vliegroute van de Gewone dwergvleermuis door de beoogde ingreep niet kunnen worden uitgesloten (rood in tabel 5.1)
- De uitgevoerde vleermuisinventarisatie betreft géén volledig onderzoek. Er zijn geen winterverblijfplaatsen aangetroffen, maar de aanwezigheid van zomerverblijfplaatsen in de zolder van de boerderij kan niet met zekerheid worden uitgesloten. Daarom is een **aanvullend onderzoek nodig** (bestaande uit minimaal twee gecombineerde ochtend- en avondbezoeken in de periode tussen 1 juni en 1 juli, met een minimale tussenperiode van 20 dagen) om definitieve conclusies te kunnen trekken over (verwachte) aanwezige soorten en gebruiksfuncties
- Indien werkzaamheden van start gaan vóór uitvoering van de aanvullende inventarisatie, dan er is sprake van overtreding van de Flora- en faunawet.
 - Echter, indien er afdoende compenserende maatregelen worden getroffen, dan kunnen negatieve effecten op mogelijk aanwezige verblijfplaatsen vermeden worden. Door het treffen van de juiste compenserende maatregelen kan verlies van (mogelijk) aanwezige zomerverblijfplaatsen tijdelijk worden gecompenseerd, totdat het kantorencomplex is gerealiseerd. Er kan worden gedacht aan verzachtende maatregelen, zoals het aanbrenge van alternatieve verblijfplaatsen in de directe omgeving. Het uitgangspunt is dat voldoende gewaarborgd wordt dat de aanwezige vleermuizen in de omgeving van het plangebied een nieuwe verblijfplaats kunnen vinden. Ook mogen geen individuele vleermuizen worden gedood. Dit laatste kan voorkomen worden door de aanwezige bebouwing te slopen buiten de gevoelige periodes. De precieze te volgen werkwijze is afhankelijk van het aantal en de soorten aanwezige vleermuizen. In het kantorencomplex kunnen bovendien verblijfplaatsen voor vleermuizen worden gerealiseerd. Er wordt dan gezorgd voor een bijdrage aan het behoud van de lokale vleermuispopulatie door het vervangen en eventueel vergroten van het aantal potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen. Uitwerking van dergelijke compenserende maatregelen dienen omschreven te worden in een nader op te stellen compensatieplan.
 - Bovendien kunnen bij uitvoering van de beoogde werkzaamheden mitigerende maatregelen worden getroffen om negatieve effecten van de beoogde ingreep op de vliegroutefunctie en foerageerfunctie van het leefgebied van de vleermuissoort(en) te voorkomen. Beperking van het gebruik van verlichting in en rondom het te realiseren kantorencomplex is raadzaam om sterke lichtvervuiling voor vleermuizen te voorkomen. Er wordt bovendien geadviseerd om, indien mogelijk, zoveel mogelijk huidige groenstructuur te behouden en in ieder geval nieuwe groenstructuren van enige omvang

aan te leggen bij de herinrichting, zodat de vleermuizen binnen een kort tijdsbestek weer beschikken over volwaardig(e) foerageergebied en vliegroutes

Vogels

- Een niet-jaarrond beschermde nestlocatie van de Groene specht is aanwezig in een Pruimenboom in de boomgaard horende bij de boerderij. Er zijn geen zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die de verblijfplaats een jaarronde bescherming toekennen, waardoor **geen nader onderzoek noodzakelijk** is
- Het voorkomen van algemene broedvogels en andere broedvogels uit categorie 5 in en rondom het plangebied kan niet worden uitgesloten
- De beoogde ingreep dient beschouwd te worden als een voor vogels verstorende activiteit en dienen hierdoor buiten de broedperiode van vogels (grofweg van 15 maart tot 15 juli) plaats te vinden of te starten

Overige soorten

- Aanwezigheid van overige (strikt) beschermde soorten opgenomen in tabel 2 en/of 3 van de Flora- en faunawet wordt niet verwacht op basis van verspreidingsgegevens en door afwezigheid van een geschikt biotoop
- Gedurende de werkzaamheden is voor alle in het plangebied aanwezige dier- en plantensoorten de zorgplicht van kracht. Er is geen ontheffing nodig voor de mogelijk aanwezige tabel 1-soorten

Kenmerk R003-4725311CAW-ibs-V01-NL

6 Literatuur

[Achterberg, 2010]

Persoonlijke mededeling Chris Achterberg, Senior projectmedewerker, Coördinator verspreidingsonderzoek Boommarter, Zoogdierverseniging, 19 oktober 2010.

[Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay., I. Wynhoff en De Vlinderstichting, 2006]

De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea). Nederlandse Fauna deel 7, Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

[Broekhuizen S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992]

Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft, 2009]

De amfibieën en reptielen van Nederland. – Nederlandse Fauna 9. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

[De Jong & Van Gooswilligen, 2008]

Gemeente Tiel, Natuurtoets en Uitvoeringsplan, Baggerwerkzaamheden. 2008 2006. Bureau Viridis, Culemborg.

[Dijkstra, K.D. B., V.J. Kalkman, R. Ketelaar & M.J.T. van der Weide, 2002]

De Nederlandse Libellen (Odonata), Nederlandse fauna 4. Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse vereniging voor Libellenstudie, 2007]

Waarnemingenverslag 2007. Dagvlinders, libellen en sprinkhanen. Uitgegeven door EIS-Nederland, De Vlinderstichting en de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie.

[Limpens H., K. Mostert & W. Bongers, 1997]

Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.

[Limpens H.J.G.A., P. Twisk & G. Veenbaas, 2004]

Met vleermuizen overweg. Uitgave Dienst Weg- en Waterbouwkunde Delft en de Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming Arnhem. ISBN 90-369-5562-9.

[LNV, Dienst Regelingen, 2009]

Wijziging beoordeling ontheffing Flora- en faunawet bij ruimtelijke ingrepen. Inclusief Uitleg aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen, en Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten. Kenmerk ffw2009.corr.046. 25 augustus 2009.

[Ministerie van LNV, VROM en de provincies, 2007]

Spelregels EHS, Spelregels voor ruimtelijke ontwikkelingen in de EHS. Een gezamenlijke uitwerking van rijk en provincies. Ministeries van LNV en VROM en de provincies.

[Mulder, J., 2008]

Ecologische quickscan Westroyen, Tiel. Ecologisch Adviesbureau Mulder, Apeldoorn.

[Netwerk Groene Bureaus, 2010]

Vleermuisprotocol, uitgegeven door Netwerk Groene Bureaus op 5 maart 2010.

[SOVON Vogelonderzoek Nederland, 2002]

Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

[Tauw, 2006]

Jeurink, N., A. van den Berg, L. Hoogenstein. Gedragscode Flora- en faunawet gemeente Tiel, Gedragscode voor 'ruimtelijke ontwikkelingen', 'bestendig beheer en onderhoud' en 'bestendig gebruik', Tauw & gemeente Tiel.

[<http://www.afstandmeten.nl>]

Website laatst bezocht op 10 augustus 2010

[<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek.aspx>]

Website laatst bezocht op 10 augustus 2010

[<http://www.ravon.nl>]

Website laatst bezocht op 27 augustus 2010

[<http://www.zoogdieratlas.nl>]

Website laatst bezocht op 27 augustus 2010

[<http://www.zoogdiervereniging.nl>]

Website laatst bezocht op 20 oktober 2010

Kenmerk R003-4725311CAW-ibs-V01-NL

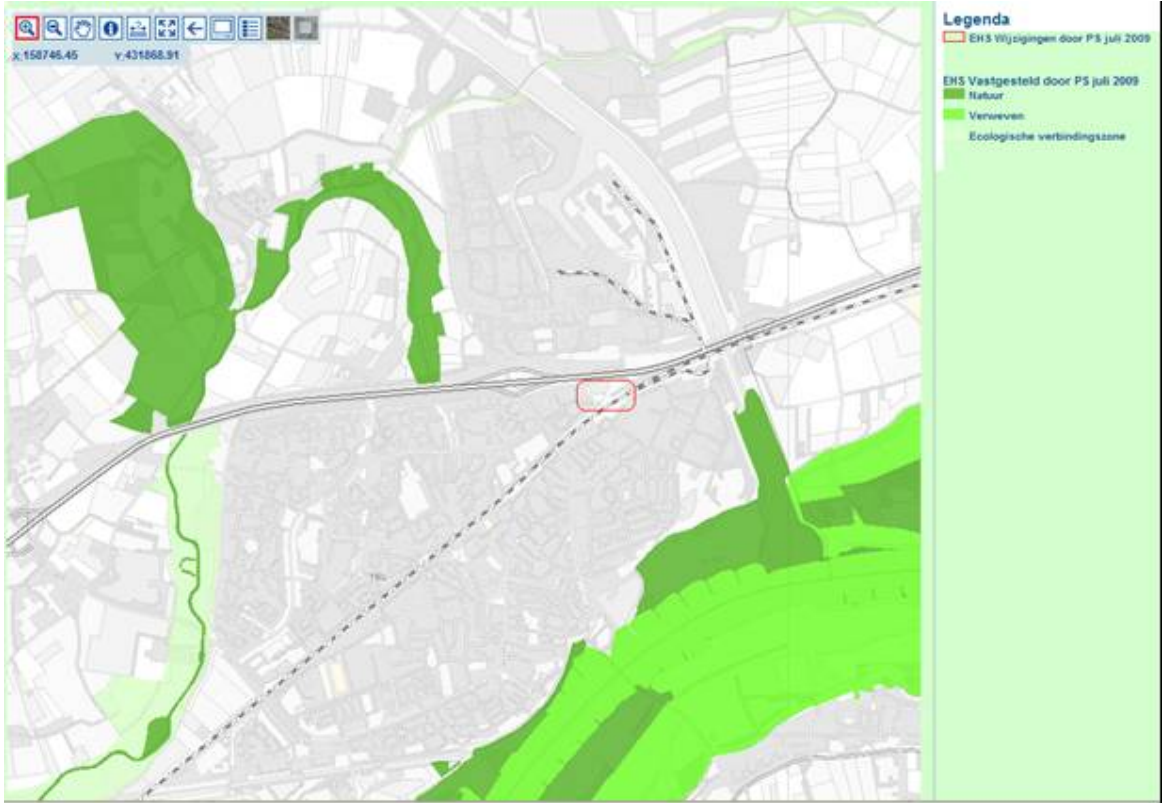
[<http://www.werkgroepboomarter.nl>]
Website laatst bezocht op 20 oktober 2010

[<http://www.gelderland.nl>]
Website laatst bezocht op 10 augustus 2010

Bijlage

1

Overzichtskaart



[www.gelderland.nl]

Website laatst bezocht op 16 augustus 2010

Bijlage

2

Toelichting natuurbeschermingswet

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet beschermt een groot aantal in Nederland voorkomende wilde dier- en plantensoorten. Uitgangspunt van de wet is dat aantasting van de beschermde soorten moet worden voorkomen. Wanneer dit niet mogelijk is, kan een ontheffing worden verleend door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). De beschermde diersoorten (vogels, vissen, zoogdieren, amfibieën, reptielen, insecten, et cetera) en ongeveer 100 plantensoorten zijn te vinden in tabellen, die deel uitmaken van de Flora- en faunawet. Niet elke soort is even zwaar beschermd, er wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën:

- Tabel 1: Algemene en niet bedreigde soorten
- Tabel 2: Schaarse soorten
- Tabel 3: Meest zeldzame en bedreigde soorten

Naast deze drie groepen zijn alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd tijdens de broedperiode. Tevens zijn vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele omgeving van een aantal soorten jaarrond beschermd (zie *Vogels*).

De Flora- en faunawet bevat artikelen met bijbehorende verbodsbepalingen. Deze zijn weergegeven in onderstaand overzicht. Activiteiten waarbij de verbodsbepalingen overtreden worden dienen voorkomen te worden, bijvoorbeeld door het treffen van mitigerende maatregelen. Indien dit niet mogelijk is, dan is het uitvoeren van een dergelijke activiteit alléén toegestaan met een ontheffing van het Ministerie van LNV. De noodzaak tot het daadwerkelijk in bezit hebben van een goedgekeurd mitigatieplan of een ontheffing is gekoppeld aan de uitvoeringsfase.

Artikel 2: Zorgplicht ten aanzien van alle plant- en diersoorten, al dan niet beschermd

Artikel 8: Verbod: plukken, uitsteken, vernielen, beschadigen of verwijderen van beschermde planten

Artikel 9: Verbod: opsporen, vangen, bemachtigen, doden, verwonden van beschermde dieren

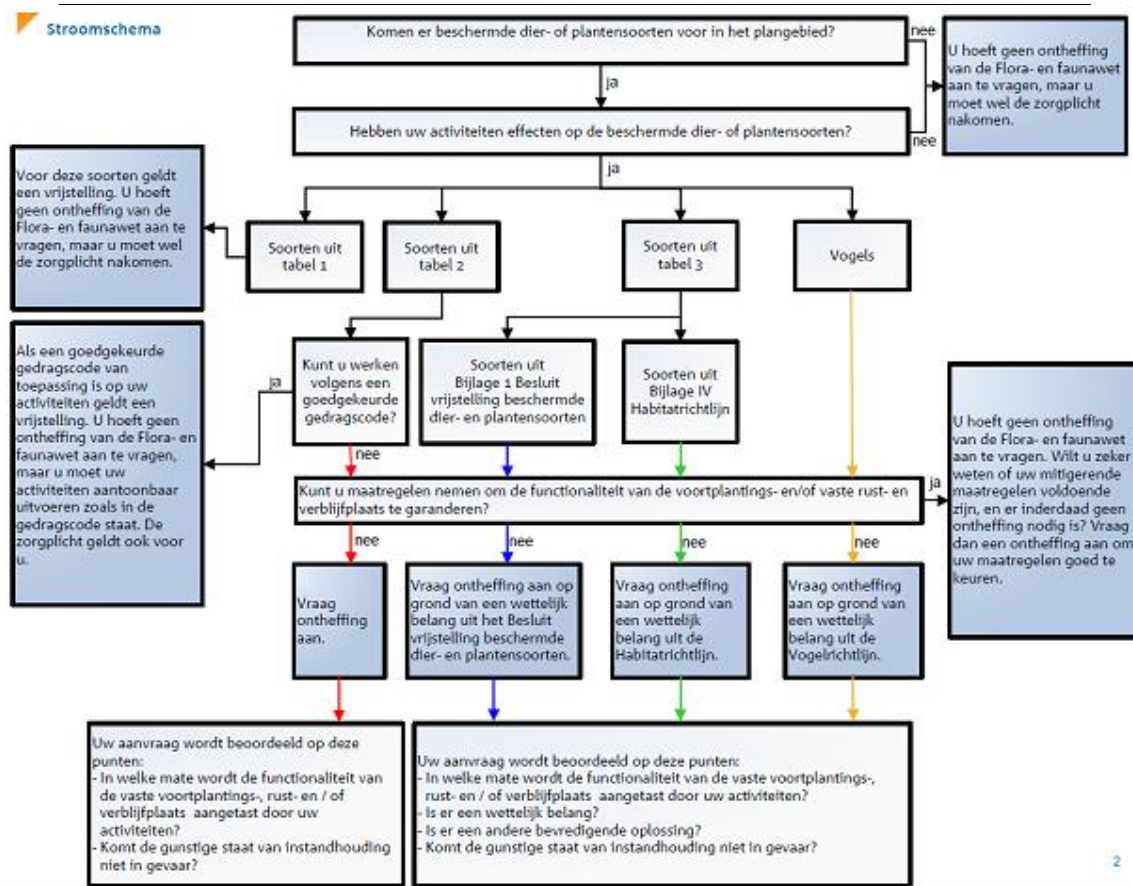
Artikel 10: Verbod: opzettelijk verontrusten van beschermde dieren

Artikel 11: Verbod: wegnemen, verstoren, aantasten van verblijfplaatsen en voortplantingsplaatsen

Artikel 12: Verbod: zoeken, rapen, beschadigen, vernielen of uit nesten nemen van eieren

Artikel 13: Verbod: onder zich hebben van beschermde planten, dieren, eieren of producten hiervan

Bij bepaalde activiteiten en alleen voor soorten vermeld in tabel 1 geldt een vrijstellingsregeling. Voor de tabel 2 en 3 soorten is bij bepaalde activiteiten (zie onderstaand schema) ook geen ontheffing nodig wanneer deze worden uitgevoerd op basis van een door de Minister van LNV goedgekeurde en door de initiatiefnemer geaccordeerde gedragscode. Wanneer niet volgens een gedragscode gewerkt wordt en wanneer tabel 2 of 3-soorten worden aangetast, dan moeten mitigerende maatregelen genomen worden ter voorkoming van een overtreding van de verbodsbepalingen. Het verdient de sterke aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van LNV (in de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag). Wanneer ook het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, dient een ontheffing te worden aangevraagd. Onderstaand is een stroomschema opgenomen met de bepalingen wanneer een mitigatieplan of ontheffing nodig is.



Stroomschema Flora- en faunawet [LNV, 2009]

Zoals weergegeven in het stroomschema, moet wanneer het treffen van mitigerende maatregelen niet mogelijk is, een ontheffing worden aangevraagd. Het verkrijgen van een ontheffing is aan strikte voorwaarden gebonden. De exacte voorwaarden verschillen afhankelijk van de beschermde status van de soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd:

Tabel 1-soorten (algemene en niet bedreigde soorten)

Begin 2005 is een Algemene Maatregel van Bestuur in het kader van de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is geregeld dat een aantal algemene soorten, vanaf toen de tabel 1-soorten genoemd, bij bepaalde activiteiten verstoord mogen worden zonder dat daar vooraf een ontheffing voor is verkregen. Het gaat daarbij om de werkzaamheden 'Beheer en onderhoud', 'Bestendig gebruik' en 'Ruimtelijke ontwikkeling'. Activiteiten, die binnen deze categorieën vallen, kunnen onder voorwaarden zonder ontheffing worden uitgevoerd, óók als dit schadelijke effecten heeft voor deze soorten. De zorgplicht is voor deze soorten echter onverminderd van toepassing.

Tabel 2-soorten (schaarse soorten)

Voor de tabel 2-soorten kan een mitigatieplan worden opgesteld (en goedgekeurd door het Ministerie van LNV in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien de activiteit een 'redelijk doel' dient en er geen afbreuk wordt gedaan aan de "gunstige staat van instandhouding" van de soort (effecten op regionaal populatieniveau). Indien de gunstige staat van instandhouding van de soort wel in het geding komt, dienen altijd mitigerende en/of compenserende maatregelen te worden getroffen. Voor initiatiefnemers die beschikken over een door het Ministerie van LNV geaccordeerde gedragscode die aangeeft op welke wijze rekening wordt gehouden met beschermde soorten geldt voor de tabel 2-soorten eveneens een vrijstelling.

Tabel 3-soorten (zeldzame en bedreigde soorten)

Voor de tabel 3-soorten kan door het Ministerie van LNV eveneens een mitigatieplan worden goedgekeurd (in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag) waarmee een overtreding van de verbodsbepalingen voorkomen wordt. Is dit niet mogelijk, dan kan alleen een ontheffing worden verleend indien aan specifieke criteria wordt voldaan. Deze criteria zijn afhankelijk van de status van de betreffende tabel 3-soort¹:

Voor tabel 3-soorten afkomstig uit Bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, kan ontheffing aangevraagd worden indien er geen alternatief beschikbaar is, en op grond van wettelijke belangen uit deze AMvB. Dit zijn:

- a) *Bepalingen inzake vrij verkeer en markt van het Verdrag tot oprichting van de EG*
- b) *Bescherming van flora en fauna*
- c) *Veiligheid van het luchtverkeer*
- d) *Volksgezondheid of openbare veiligheid*
- e) *Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten*
- f) *Voorkomen van ernstige schade aan eigendom anders dan gewas, vee, bos en wateren*
- g) *Belangrijke overlast veroorzaakt door een beschermde inheemse diersoort*
- h) *Uitvoering van bestendig beheer en onderhoud in landbouw en bosbouw*
- i) *Bestendig gebruik*
- j) *Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.*

Voor tabel 3-soorten uit de Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt dat voor ruimtelijke ingrepen alleen ontheffing verleend wordt indien er geen alternatief beschikbaar is en op grond van een wettelijk belang uit de Habitatrichtlijn. Dit zijn:

- a) *Bescherming van wilde flora en fauna en instandhouding van de natuurlijke habitats*
- b) *Ter voorkoming van ernstige schade aan o.a. gewassen, veehouderijen, bossen en wateren*

¹ De tabel 3-soorten kunnen verdeeld worden in twee categorieën; hetzij Bijlage 1-soorten van de bijlagen van het (AMvB) Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, of Bijlage IV-soorten van de bijlagen van de Europese Habitatrichtlijn. De aanwijzing van de eerste categorie is nationaal bepaald. Voor de tweede categorie gelden Europese verplichtingen om beschermingsmaatregelen te nemen.

- c) *In het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten*
- d) *Ten behoeve van onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- e) *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

Vogels

Vogels nemen in de Flora- en faunawet een bijzondere positie in. De basis hiervoor vormt de Europese Vogelrichtlijn, waarin ondermeer de bescherming gereguleerd is voor alle inheemse en geregeld voorkomende trekvogels, zodat deze 'kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten'. Voor deze vogels is de Flora- en faunawet van kracht. De Flora- en faunawet geeft aan dat alle broedende vogels, hun broedplaatsen én de functionele omgeving van de broedplaatsen beschermd zijn tijdens de broedperiode. Ontheffingen voor verstoring tijdens de broedperiode worden niet verleend. Daarnaast zijn rust- en verblijfplaatsen van een aantal in Nederland kwetsbare vogelsoorten jaarrond beschermd. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in vijf categorieën, waarbij de nesten van categorie 1 t/m 4 jaarrond beschermd zijn en categorie 5 alléén tijdens de broedperiode. Hierbij geldt echter dat wanneer 'zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden' dat rechtvaardigen, ook de nesten van categorie 5 soorten jaarrond beschermd kunnen zijn. Voor deze soorten is daarom vaak ook inzicht nodig in de rust- en verblijfplaatsen in het plangebied en de omgeving. De onderscheiden categorieën zijn:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, ook buiten het broedseizoen gebruikt worden als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing of biotoop zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
3. Nesten van vogels, zijnde géén koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast of afhankelijk van bebouwing zijn. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
4. Nesten van vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boomvalk, Buizerd en Ransuil).
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen (voorbeeld: Boerenzwaluw, Groene specht en Torenavalk).

Het bevoegd gezag hanteert voor categorie 1 t/m 4 de volgende soorten: *Boomvalk, Buizerd, Gierzwaluw, Grote gele kwikstaart, Havik, Huismus, Kerkuil, Oehoe, Ooievaar, Ransuil, Roek, Slechtvalk, Sperwer, Steenuil, Wespindief en Zwarte wouw*. De vaste rust- en verblijfplaatsen en functionele leefomgeving van deze soorten zijn daardoor jaarrond beschermd.

De rust- en verblijfplaatsen van de soorten van categorie 5 kunnen echter óók jaarrond beschermd zijn wanneer zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen. Voor deze soorten is daarom ook inzicht nodig in de aanwezige rust- en verblijfplaatsen. Voor categorie 5 hanteert het bevoegd gezag de volgende soorten: *Blauwe reiger, Boerenzwaluw, Bonte vliegenvanger, Boomklever, Boomkruiper, Bosuil, Brilduiker, Draaihals, Eidereend, Ekster, Gekraagde roodstaart, Glanskop, Grauwe vliegenvanger, Groene specht, Grote bonte specht, Hop, Huiszwaluw, IJsvogel, Kleine bonte specht, Kleine vliegenvanger, Koolmees, Kortsnavelboomkruiper, Oeverzwaluw, Pimpelmees, Raaf, Ruigpootuil, Spreeuw, Tapuit, Torenavalk, Zeearend, Zwarte kraai, Zwarte mees, Zwarte roodstaart en Zwarte specht.*

Voor het verstoren van broedende vogels tijdens de broedperiode wordt in principe in het geheel géén ontheffing verleend. Voor het aantasten van vogels en/of de jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen geldt een zware toets, vergelijkbaar met die van tabel 3-soorten. Een ontheffing wordt alleen verleend indien er geen alternatief beschikbaar is en aan specifieke wettelijke criteria wordt voldaan, voortkomend uit de Europese Vogelrichtlijn. Deze criteria zijn:

- Volksgezondheid of openbare veiligheid
- Veiligheid van het luchtverkeer
- Ter voorkoming van belangrijke schade aan gewassen, vee, bossen, visserij en wateren
Bescherming van flora en fauna
- *In verband met onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie van soorten*
- *Onder strikt gecontroleerde omstandigheden vangen, plukken of in bezit hebben van soorten*

In het geval van vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels bestaat de mogelijkheid om mitigerende maatregelen te nemen, en daarmee een overtreding van de verbodsbepalingen te voorkomen. Hierbij is altijd een zogenaamde omgevingscheck nodig om inzicht te krijgen in de lokale omstandigheden. Het verdient de sterke aanbeveling een dergelijk mitigatieplan vooraf te laten goedkeuren door het Ministerie van LNV, in de vorm van een afwijzing van een ontheffingsaanvraag.

Zorgplicht

In de Flora- en faunawet is een zorgplicht opgenomen; artikel 2, lid 1. De tekst daarvan is als volgt: "Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving. artikel 2, lid 2: De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterweg te laten voorzover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken." De zorgplicht geldt altijd en voor alle planten en dieren, of ze beschermd zijn of niet, en in het geval dat ze beschermd zijn ook als er ontheffing of vrijstelling is verleend. De zorgplicht betekent niet dat er geen dieren mogen worden gedood, maar wel dat dit, indien noodzakelijk, op zodanige wijze gebeurt dat het lijden zo beperkt mogelijk is."

Over de Rode lijst

De Rode lijsten hebben geen wettelijke status. Soorten die op de Rode lijst zijn geplaatst, zijn alléén beschermd als ze ook in de Flora- en faunawet als beschermde soort zijn opgenomen. Soorten kunnen op de Rode Lijst worden opgenomen wanneer zij zeldzaam zijn of wanneer de trend negatief is. Voor soorten van de Rode Lijst is niet per definitie een ontheffing vereist. Deze lijst heeft een signalerende functie en dient als een instrument ten behoeve van beleidsontwikkeling. Het zeldzamer worden van een bepaalde soort en het daarmee in een andere categorie terechtkomen, kan wel tot gevolg hebben dat een soort door de minister onder het beschermingsregime van de Flora- en faunawet wordt geschaard. Voorts geldt dat voor beschermde Rode Lijst-soorten de gunstige staat van instandhouding eerder in het geding kan zijn, waardoor eerder compenserende maatregelen kunnen worden geëist. Dit is echter geen vaststaand feit.

Bijlage

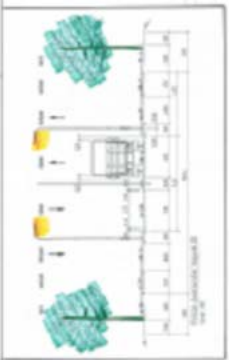
3

Kaart van beoogde ontwikkeling



CONCEPT
 REVISIONS
 DATE

CONCEPT
 REVISIONS
 DATE



CONCEPT
 REVISIONS
 DATE

CONCEPT
 REVISIONS
 DATE